

Protocol dyslexie

bs Olof Palme

Inleiding:

Voor u ligt het school specifieke protocol dyslexie van kbs Olof Palme.

In Nederland heeft ongeveer tien procent van de leerlingen op de basisschool moeite met leren lezen. Ongeveer vier procent van deze leerlingen heeft problemen met lezen en spellen als gevolg van dyslexie. Bij een deel van deze kinderen zijn de problemen al zichtbaar in groep 2 of 3. Anderen lopen pas vast in het voortgezet onderwijs bij de vreemde talen of wanneer ze zelfstandig steeds meer teksten moeten doorwerken. Niet goed kunnen lezen heeft verstrekende gevolgen voor de gehele schoolloopbaan en voor het functioneren in een geletterde maatschappij.

Het is goed om lees- en spellingsproblemen in een zo vroeg mogelijk stadium te signaleren om het onderwijsaanbod nog gericht te kunnen aanbieden. Door preventief te werken, kunnen we de begeleiding zo snel mogelijk starten met als doel de spelling- of leesproblemen te verhelpen. Wanneer intensieve begeleiding geen of weinig effect heeft, kán er sprake zijn van dyslexie. Dit kan alleen vergoed onderzocht worden wanneer voldaan wordt aan strenge voorwaarden. De leerling moet bij de Cito DMT (Drieminutentoets) op 3 achtereenvolgende hoofdmetingen een E-V scoren, ondanks intensieve begeleiding op zorgniveau 3 onder begeleiding van de leerkracht of leesspecialist.

Dit protocol geeft alle betrokkenen een houvast bij het signaleren en begeleiden van leerlingen met een vermoeden van dyslexie of met een dyslexieverklaring. Ook voor leerlingen waarbij geen vergoed onderzoek kan worden aangevraagd, staat beschreven hoe we ze begeleiden en welke vervolgstappen er mogelijk zijn.

Wanneer er vragen zijn na het lezen van het protocol, dan kunt u zich richten tot Paul van Beurden of Joyce Mimpfen, de intern begeleiders.

28-07-2022

Herzien in november 2023

Herzien januari 2025

Inhoudsopgave

1	Wat is dyslexie?	4
1.1	Kenmerken dyslexie	4
1.2	Zorgniveaus	4
1.3	Criteria van doorverwijzing	6
1.4	Traject van doorverwijzing	7
2	Verantwoording per groep.....	7
2.1	Groep 1-2.....	7
2.2	Groep 3.....	8
2.3	Groep 4.....	10
2.4	Groep 5.....	11
2.5	Groep 6, 7 en 8:	12
2.6	Methodes	13
3	Wat kan er thuis gedaan worden?	14
4	Dyslexieverklaring	15
4.1	Na de aanmelding van een dyslexieonderzoek.....	15
4.2	Gecontracteerde onderzoeks- en begeleidingsbureaus	16
4.3	Compenserende maatregelen voor kinderen met dyslexie	16
	Bijlagen	17
	Bijlage A Beslisboom de Alfabetcode.....	17
	Bijlage B Toetskalender Olof Palme	18
	Bijlage C Verklaring afkortingen.....	20

1 Wat is dyslexie?

Bij personen met dyslexie is er sprake van een ernstige lees- en/of spellingachterstand. Ondanks dat deze kinderen goed onderwijs hebben gevolgd, hebben zij moeite met lezen en spellen en is dit proces onvoldoende geautomatiseerd. Ongeveer 4 procent van de kinderen op de basisschool heeft dyslexie. Dyslexie is een specifieke leerstoornis met een neurologische basis, waarbij de kern van het probleem ligt in het vlot lezen en spellen van woorden. De snelheid in decoderen, ofwel automatisering, is het kernprobleem van kinderen met dyslexie. Meestal gaat het lezen van een tekst makkelijker dan losse woorden, omdat er dan gebruik kan worden gemaakt van de context.

Stichting dyslexie Nederland (SDN) geeft de volgende definitie van dyslexie:

“Dyslexie is een specifieke leerstoornis die zich kenmerkt door een hardnekkig probleem in het aanleren van accuraat en vlot lezen en/of spellen op woordniveau, dat niet het gevolg is van omgevingsfactoren en/of een lichamelijke, neurologische of algemene verstandelijke beperking.”

1.1 Kenmerken dyslexie

Dyslecten kunnen zich onderscheiden door:

- Trage verwerking van (talige) informatie als gevolg van een algemeen automatiseringsprobleem.
- Niet begrijpen van complexe vragen, terwijl ze het antwoord wel weten. Dit komt doordat dyslecten moeite hebben met het plannen en vasthouden van de volgorde van denkstappen.
- Moeite met het onthouden van meervoudige instructies. Dit heeft te maken met het feit dat dyslecten vaak een beperkt kortetermijngeheugen hebben.
- Moeite met het onthouden of ophalen van namen uit het geheugen.
- Moeite met het overschrijven van het bord en het opschrijven van informatie die wordt gedictreed door de leerkracht.
- Woordvindingsproblemen.

Dyslexie heeft invloed op het hele cognitieve functioneren, op de informatieverwerking en, indien laat gesignaleerd, op de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Lees-/spellingproblemen kunnen voor de nodige frustratie zorgen. Deze frustratie kan tot uiting komen in emotionele problemen of in gedragsproblemen. Het niet goed kunnen lezen en/of spellen heeft invloed op het gevoel van eigenwaarde en kan ertoe leiden dat de lees- en schrijfmotivatie van de leerling afneemt.

1.2 Zorgniveaus

Zorgniveau 1: Goed lees- en spellingonderwijs in klassenverband

De leerkracht:

- Werkt doelgericht en heeft een goed klassenmanagement.
- Handelt effectief via het directe instructiemodel.

- Maakt effectief gebruik van de methode en roostert voldoende leestijd in.
- Verzorgt uitdagende lessen met voldoende afwisseling en verschillende werkvormen, denk aan coöperatieve werkvormen, of bewegend leren in een stimulerende leeromgeving.
- Weet goed om te gaan met verschillen tussen leerlingen; kan goed differentiëren en heeft een goed zicht op leerlingen die een verlengde instructie nodig hebben. Risicokinderen krijgen groepsinstructie én verlengde instructie.
- Geeft leerlingen constructieve feedback, waardoor ze zich bewust worden van hun eigen leerproces en de betrokkenheid wordt vergroot.
- Verzorgt begeleide inoefening van vaardigheden.
- Biedt individuele verwerking met regelmatige feedback: leerlingen worden zich bewust van hun eigen leerproces, waardoor ze steeds beter in staat zullen zijn dat proces te sturen en zelfstandig te leren.
- Heeft goed zicht op de ontwikkeling van de leerling en bespreekt bijzonderheden met de intern begeleider.
- Werkt in een doorgaande lijn (aansluitend aanbod groep 1 t/m 8 en aansluitend op het niveau van de kinderen).

Zorgniveau 2: Extra zorg in de groepssituatie door de groepsleerkracht

Herhaling van de instructie en extra oefenen moeten tot gevolg hebben dat het kind weer volledig van het groepsniveau kan profiteren. Aandachtspunten voor verlengde instructie zijn:

- doel van de verlengde instructie is het behalen van het groepsniveau.
- herhaling, oefenen en pre-teaching kenmerken dit niveau.
- dezelfde methode wordt gebruikt in de rest van de groep.
- minstens 15 minuten per dag vindt er verlengde instructie plaats.
- tijdens de verlengde instructie functioneert de groepsleerkracht sterk als model en laat de kinderen veel oefenen en toepassen.

Zorgniveau 3: Specifieke interventies uitgevoerd door een begeleider buiten de klas, onder leiding van de intern begeleider

Voor een aantal leerlingen is extra intensivering van het leesonderwijs nodig. De interventie is een aanvulling op de gewone les, waarbij de leerling ook verlengde instructie krijgt (zorgniveau 2). Deze specifieke interventie wordt individueel of in een klein groepje aangeboden. Deze hulp kan geboden worden door de groepsleerkracht of de leesspecialist en bestaat uit (minstens) 3 keer 20 minuten per week. Op de Olof Palme wordt gebruikt:

- **Bouw!:** Bouw! is het computergestuurde interventieprogramma waarmee leesproblemen bij risicoleerlingen in groep 2 t/m 4 voorkomen kunnen worden. Vanaf groep 3 leert het kind en stuurt de tutor uit de bovenbouw, waarbij het programma bijhoudt wat een kind beheerst en wat de volgende stap moet zijn. De tutor werkt onder toezicht van de leesspecialist. Ouders kunnen thuis ook werken met Bouw! Een goede samenwerking is van groot belang. Bouw! in groep 2 is meestal onder begeleiding van de logopedist (toetsen worden afgenomen door de leesspecialist). Daarnaast wordt voor de risico leerling in groep 2 Bouw! opgestart na de meivakantie o.l.v. een stagiaire. Ook deze toetsen worden afgenomen door de leesspecialist. Kinderen met een vermoeden van TOS (Taal OntwikkelingsStoornis) starten zo snel mogelijk in groep 2 met deze ondersteuning ter voorbereiding op groep 3.
- **Ralfi:** Ralfi-lezen (vanaf midden groep 4) is een methodiek om de leesvaardigheid te verbeteren bij kinderen bij wie het lezen niet versnelt of automatiseert door herhalend lezen. De leesspecialist leest een tekst interactief voor, waarbij gebruik wordt gemaakt van open

vragen. De leerlingen wijzen bij. De moeilijke of onbekende woorden worden behandeld. De leerlingen lezen de tekst hardop in koor, waarbij de leerkracht of leesspecialist meeleeft. Ook lezen de leerlingen de tekst in duo's om en om. Dezelfde tekst wordt 3x behandeld in de week, waarbij de leerling steeds meer zelfstandig de tekst leest in verschillende werkvormen.

- Letterster: Letterster is een computerprogramma waarbij de leerling zelfstandig of in tweetallen spelling oefent. De leerlingen hebben regelmatig een moment waarop, buiten de klas, hun vorderingen gemonitord worden. Letterster kan een aanvulling op het Ralfilezen voor de risico leerling zijn. Daarnaast wordt het ingezet bij de zwakke leerling op het gebied van spelling. School gebruikt alleen het gedeelte spelling van Letterster, niet van het onderdeel lezen. In de klas wordt dagelijks veel gelezen tijdens Blink-lezen.
- Voor een aantal kinderen kan gekozen worden om te gaan werken met de Alfabetcode. Deze methode leert kinderen lezen door te schrijven. Het fonemisch bewustzijn is een belangrijk onderdeel. Het is voor kinderen waarbij het reguliere leesonderwijs onvoldoende resultaat geeft en werken vanuit de motoriek meer passend is. Denk bijvoorbeeld aan een leerling met een zwak (werk)geheugen. Het is een zeer intensief traject! Voor de Alfabetcode is dagelijks begeleiding mogelijk en moet een arrangement aangevraagd worden. Dit traject loopt via de intern begeleider en dit moet in overleg met de DBG (Deskundige Bevoegd Gezag). De beslisboom voor de Alfabetcode staat in bijlage 1.

Zorgniveau 4: Diagnostiek en behandeling door externen

Diagnostiek en behandeling in zorginstituut:

- Een leerling komt in aanmerking voor een dyslexieonderzoek als blijkt dat een kind ondanks alle hulp volgens de richtlijnen, op drie achtereenvolgende hoofdmetingen voor technisch lezen (DMT) op E-niveau presteert: V-(min) -score en E-score (laagste 10%).
- Een kind komt voor vergoede diagnostiek en eventueel behandeling in aanmerking als blijkt dat er geen belemmerende kindfactoren aanwezig zijn voor de uitvoerbaarheid.
- Daarnaast kan er ook sprake zijn van een (ernstig) spellingprobleem, maar voor de criteria voor doorverwijzing is een ernstig leesprobleem een noodzakelijke voorwaarde. Informatie over de spellingontwikkeling en -ondersteuning worden wel altijd aangeleverd bij doorverwijzing, omdat het belangrijk is dat de zorgverlener deze informatie mee kan nemen in het diagnostisch onderzoek en bij de eventuele behandeling.

1.3 Criteria van doorverwijzing

Criteria voor doorverwijzing:

Het onderwijs onderbouwt de ernst van het leesprobleem door aan te tonen dat er sprake is van een ernstige, hardnekkige achterstand. Concreet:

- De school toont aan goed onderwijs en intensieve begeleiding geboden te hebben die voldoet aan kenmerken van effectief onderwijs.
- De school toont aan dat een leerling desondanks zeer lage leesscores behaalt op 3 achtereenvolgende hoofdmeetmomenten.

Een leerling wordt via het digitaal systeem Tommy aangemeld bij de poortwachter van het SWV (Samenwerkingsverband) wanneer:

- De leerling is minimaal 7 jaar en jonger dan 13 jaar én

- De scores op de 3 hoofdmetingen waren:
Cito DMT Woordlezen: V-(min)-score én E-score (laagste 10%) én
- Er is minimaal 2 periodes van 10-12 weken voldoende hulp geboden op zorgniveau 3: minimaal 3x per week 20 minuten, door bevoegd of onder leiding van bevoegd personeel, individueel of in een kleine groep.

De toetskalender van de Olof Palme staat in bijlage 2.

1.4 Traject van doorverwijzing

ONDERSTEUNINGSNIVEAU	STAP	
Niveau 1 Goed lees- en spellingonderwijs in klassenverband	1 Kwaliteit instructiegedrag en klassenmanagement 2 Juist gebruik van effectieve methodes ³ 3 Gebruik leerlingvolgsysteem	BASISONDERSTEUNING
Niveau 2 Extra begeleiding in de klas door de leerkracht (zwakste 25% van de leerlingen)	4 Vaststellen van potentiële uitvallers en voldoende differentiatie in de klas	
Niveau 3 Specifieke interventies uitgevoerd en/of ondersteund door de zorgspecialist in de school (zwakste 10% van de leerlingen)	5 Vaststellen leerlingen met ernstige lees-/spellingproblemen en instructie individueel of in kleine groepjes 6 Vaststellen van achterstand en hardnekkigheid: vermoeden van dyslexie	
Niveau 4 Diagnostiek en behandeling in het zorginstituut (zwakste 4% ⁴ van de leerlingen)	7 Vaststellen van dyslexie (psychodiagnostisch onderzoek) 8 Gespecialiseerde dyslexiebehandeling	

2 Verantwoording per groep

2.1 Groep 1-2

In groep 1 wordt gelet op problemen in:

- De spraaktaalproductie
- Het automatiseren van cijfers, kleuren en vormen

- Het onthouden van versjes en rijmpjes
- De beginnende geletterdheid

De leerkracht zal leerlingen die hierop uitvallen extra aandacht geven op taalgebied. Dit kan zijn door het aanbieden van specifieke materialen, extra voorleesactiviteiten, taalactiviteiten in de kring, extra aandacht besteden aan juiste zinsvorming, aan de juiste woordvorming en aan het vergroten van de woordenschat. De leerkracht informeert bij de ouders of dyslexie in de familie voorkomt. Daarnaast zal logopedie worden geadviseerd als deze daar in kan ondersteunen. De logopedist kan starten met het programma Bouw! bij kinderen vanaf groep 2. Bij specifieke leerlingen kan als voorschotbenadering halverwege groep 2 gestart worden met Bouw! op een schoolaccount. Dit gaat altijd in overleg met de intern begeleider en kan alleen wanneer er begeleiding beschikbaar is om het programma samen met de leerling te doorlopen en de toetsen af te nemen. Voor leerlingen met een vermoeden van TOS wordt, indien mogelijk, Bouw! in aanvang van groep 2 gestart.

Er zijn nog geen specifieke toetsen voor het vaststellen van leesproblemen bij kleuters. Daarom gebruiken wij observatielijsten en registratielijsten m.b.t. de taalontwikkeling. Bij twijfel of uitval wordt de leerling door de leerkracht met de interne begeleider besproken tijdens de groepsbespreking. De ouder(s) wordt gevraagd om thuis de taalontwikkeling te stimuleren. De leerkracht geeft aan de ouder(s) tips, zoals voorlezen, samen versjes opzeggen en bepaalde gezelschapsspelletjes spelen.

Bij kinderen met een verhoogd risico op dyslexie (door achterblijvende taalontwikkeling en/of dyslexie in de familie) is het goed om eind groep 2 zoveel mogelijk letters te kennen. Als deze kinderen niet uit zichzelf experimenteren met letters, zal de leerkracht ze daarin stimuleren. Als logopedie nog niet betrokken is, zal deze geadviseerd worden. Bij deze leerlingen wordt de voorschotbenadering ingezet. Het doel van deze voorschotbenadering is om leesproblemen zo veel mogelijk te voorkomen door leerlingen alvast een voorschot te geven op de leesinstructie in groep 3. De extra ondersteuning biedt leerlingen expliciete oefening in het aanleren van klank-letterkoppelingen (de letters van kern 1) en fonemisch bewustzijn.

De signaleringslijst voor kleuters kan ingevuld worden wanneer er een vermoeden is van mogelijke dyslexie of wanneer er twijfels zijn of de leerling extra voorbereid en ondersteund moet worden in de taalontwikkeling, zodat deze leerling een goede (lees)start kan maken in groep 3.

[Deze lijsten](#) zijn te vinden in de map groepsdocumenten- bouw1/2 – onderwijsinhoudelijk – signalering taalontwikkeling – signaleringslijsten dyslexie kleuters.

2.2 Groep 3

Aanvang groep 3:

- Starten met de gegevens vanuit groep 2, de risicoleerlingen zijn bekend.
- Kinderen die al lezen zijn ook bekend. Het niveau is in groep 2 bepaald. De leerkracht bepaalt wie van deze leerlingen de Zon-route van de leesmethode VLL gaat volgen, kijkend naar leesresultaten en kindkenmerken.
- De risicoleerlingen krijgen de verlengde instructie en extra aandacht tijdens het lees- en taalonderwijs.
- Leerlingen die via logopedie werken met Bouw!, gaan hier op school mee verder met een tutor uit de bovenbouw o.l.v. de leesspecialist, als er ruimte is in die groep. Het leesdossier wordt opgesteld door de leesspecialist voor leerlingen met een vermoeden van dyslexie.

Herfstsignalering (oktober/ november):

- Alle leerlingen worden door de leerkracht getoetst.
- Resultaten worden met de ouders besproken tijdens het oudergesprek in november.
- Bij onvoldoende resultaat (matig/ onvoldoende) wordt Bouw! ingezet, wanneer dit nog niet gedaan wordt, wanneer er plaats is. Anders wordt de leerling op de wachtlijst geplaatst.
- Bekeken wordt welke leerlingen toegevoegd worden aan de verlengde instructie en welke leerlingen deze groep kunnen verlaten.

Cito/ IEP (januari/ februari):

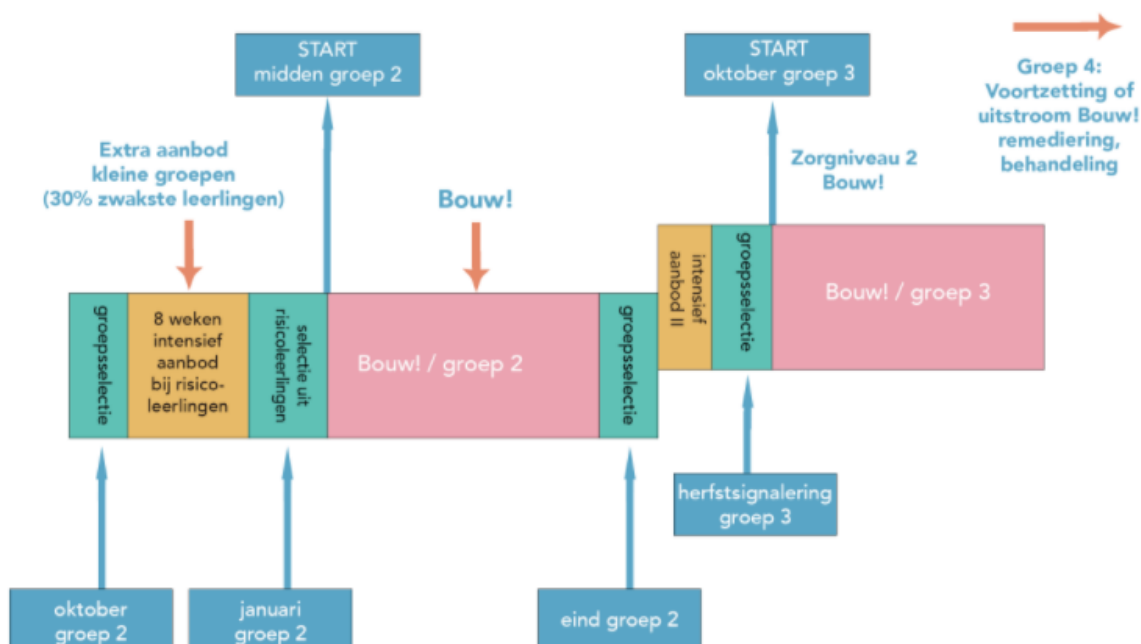
- Cito DMT M3 kaart 1 en 2 worden **alleen bij risicoleerlingen** afgenomen door de leerkracht.
- Cito leestechiek wordt door de leerkracht afgenomen.
- Iep spelling M3 wordt afgenomen.
- Bij onvoldoende resultaat (IV-V score) voor lezen kunnen leerlingen op school starten met Bouw!
- Het leesdossier voor Bouw! leerlingen wordt bijgewerkt of aangemaakt door de leesspecialist voor leerlingen met een vermoeden van dyslexie.

Lentesignalering (april/ mei):

- Alle leerlingen worden door de leerkracht getoetst.
- Opvallende resultaten worden met de ouders gecommuniceerd.
- Bij onvoldoende resultaat (matig/ onvoldoende) kunnen leerlingen starten met Bouw! in overleg met de ib'er. De leesspecialist maakt het leesdossier aan voor leerlingen met een vermoeden van dyslexie.
- Bekeken wordt welke leerlingen toegevoegd worden aan de verlengde instructie en welke leerlingen deze groep kunnen verlaten.

Cito/ IEP (Juni eindsignalering):

- DMT E3 kaart 1 en 2 worden bij alle leerlingen door de leerkracht afgenomen. Wanneer een leerling bij kaart 2 23 of meer woorden goed heeft gelezen, wordt kaart 3 afgenomen.
- Iep spelling E3 wordt afgenomen door leerkracht.
- In overleg met de ib'er kan een PI-dictee worden afgenomen door de ib'er.
- Bij onvoldoende resultaat (IV-V score) voor lezen kunnen leerlingen starten met Bouw! De leesspecialist maakt het leesdossier aan voor leerlingen met een vermoeden van dyslexie.

2.3 Groep 4

Aanvang groep 4:

- Beginsituatie van alle leerlingen is bekend en besproken tijdens de warme overdracht.
- Er wordt direct gestart met het begeleiden van leerlingen in zorgniveau 3 (Bouw!).
- De leesspecialist werkt verder in het leesdossier uit groep 3 voor leerlingen met een vermoeden van dyslexie.
- Binnen de groep wordt er met de leesmethode Estafette of Blink-lezen gewerkt. De zwakke lezers zitten in aanpak 1 en krijgen extra instructie en inoefening binnen de methode.
- Iedere dag wordt gelezen met de boeken uit Blink-lezen.

oktober/ november:

- Afname (tussenmeting) Cito DMT voor de leerlingen die leesbegeleiding krijgen op zorgniveau 2 en 3. De leesspecialist/ ib'er ondersteunt waar mogelijk de leerkracht bij het afnemen van de toetsen.
- Bij onvoldoende resultaat kunnen leerlingen, indien mogelijk, starten met Bouw! of Ralflezen. De leesspecialist maakt het leesdossier aan voor leerlingen met een vermoeden van dyslexie.
- De resultaten worden bij de leerlingen met een vermoeden van dyslexie verwerkt in het leesdossier door de leesspecialist.

Januari/ februari:

- AVI leeskaarten worden bij alle leerlingen afgenomen tot het hoogste beheersingsniveau door de leerkracht.
- Cito DMT wordt voor alle leerlingen afgenomen door de leerkracht of de leesspecialist.
- Iep (begrijpend) lezen M4 wordt bij alle leerlingen door de leerkracht afgenomen.
- Iep spelling M4 wordt bij alle leerlingen afgenomen. In overleg met de ib'er kan een PI-dictee afgenomen worden.
- Afhankelijk van de resultaten van de leestoetsen wordt de ondersteuning uitgebreid met Bouw! of Ralfilezen of juist gestopt. Bij een eerste IV of V score bij de DMT wordt extra begeleiding in overleg met de ib'er gestart. Voor leerlingen met een vermoeden van dyslexie wordt een leesdossier aangemaakt door de leesspecialist.
- Wanneer het programma Bouw! is afgerond en er een vermoeden is van dyslexie, wordt Ralfilezen onder leiding van de leesspecialist opgestart.
- De resultaten worden besproken tijdens het oudergesprek.
- De resultaten worden bij de leerlingen met een vermoeden van dyslexie verwerkt in het leesdossier door de leesspecialist.

Juni eindsignalering:

- Cito DMT wordt voor alle leerlingen afgenomen door de leerkracht of de leesspecialist.
- AVI leeskaarten worden afgenomen voor leerlingen die IV-V scoren op DMT.
- Wanneer leerlingen een leesdossier hebben, worden de resultaten door de leesspecialist verwerkt in het dossier.
- Bij onvoldoende resultaat (IV-V score) voor lezen kan, in overleg met de ib'er, gestart worden met Ralfilezen. De leesspecialist maakt het leesdossier aan voor leerlingen met een vermoeden van dyslexie.
- Iep (begrijpend) lezen E4 wordt bij alle leerlingen door de leerkracht afgenomen.
- Iep spelling E4 wordt bij alle leerlingen afgenomen. In overleg met de ib'er kan een PI-dictee afgenomen worden.

2.4 Groep 5

Aanvang groep 5:

- Beginsituatie van alle leerlingen is bekend en besproken tijdens de warme overdracht.
- Er wordt direct gestart met het begeleiden van leerlingen in zorgniveau 3 (Ralfilezen).
- Voor de zwakke speller en/of lezer kan Letterster opgestart worden. De oefeningen worden gedeeltelijk tijdens de weektaak gemaakt en gedeeltelijk thuis. Wekelijks monitort een begeleider de vorderingen van de leerling in een groep uit de klas.
- De leesspecialist werkt verder in het leesdossier uit groep 4 voor leerlingen met een vermoeden van dyslexie.
- De zwakke lezers (IV-V score) zitten in aanpak 1 en krijgen extra instructie en inoefening binnen de methode Blink-lezen.

- Voor de zwakke speller en/of lezer in groep 5 kan Letterster opgestart worden. De oefeningen worden gedeeltelijk tijdens de weektaak gemaakt en gedeeltelijk thuis. Regelmatig monitort de leerkracht de vorderingen van de leerling uit de klas. Dit wordt besproken tijdens de groepsbespreking.

Oktober/ november:

- Afname Cito DMT voor de leerlingen die leesbegeleiding krijgen op zorgniveau 2 en 3. De leesspecialist/ ib'er ondersteunt waar mogelijk de leerkracht bij het afnemen van de toetsen.
- De resultaten worden bij de leerlingen met een vermoeden van dyslexie verwerkt in het leesdossier door de leesspecialist.

Januari/ februari:

- Cito DMT wordt voor alle leerlingen afgenomen door de leerkracht.
- AVI leeskaarten worden afgenomen voor leerlingen die IV-V scoren op DMT.
- Afhankelijk van de resultaten van de leestoetsen wordt de ondersteuning uitgebreid met Ralfilezen of juist gestopt. Het starten van Ralfilezen gaat in overleg met de ib'er en is afhankelijk van de mogelijkheid voor deze begeleiding. Voor leerlingen met een vermoeden van dyslexie wordt een leesdossier aangemaakt door de leesspecialist.
- Voor de zwakke speller en/of lezer (IV of V score) kan Letterster opgestart worden. De oefeningen worden gedeeltelijk tijdens de weektaak gemaakt en gedeeltelijk thuis. Regelmatig monitort een begeleider de vorderingen van de leerling in een groep uit de klas.
- Afname van Iep spelling bij alle leerlingen. In overleg kan dit worden aangevuld met de afname van het PI-dictee door de ib'er.
- Iep (begrijpend) Lezen wordt door de leerkracht voor alle leerlingen afgenomen.
- Bij leerlingen met een leesdossier worden de resultaten van de leestoetsen door de leesspecialist verwerkt in het dossier.

Juni eindsignalering:

- Cito DMT wordt voor alle leerlingen afgenomen door de leerkracht.
- AVI leeskaarten worden afgenomen voor leerlingen die IV-V scoren op DMT.
- Wanneer leerlingen een leesdossier hebben, worden de resultaten door de leesspecialist verwerkt in het dossier.
- Iep (begrijpend) Lezen wordt bij alle leerlingen door de leerkracht afgenomen.
- Iep spelling wordt bij alle leerlingen afgenomen. In overleg met de ib'er kan een PI-dictee afgenomen worden.

2.5 Groep 6, 7 en 8:

Aanvang schooljaar:

- Beginsituatie van alle leerlingen is bekend en besproken tijdens de warme overdracht.
- Er wordt direct gestart met het begeleiden van leerlingen in zorgniveau 3 (Ralfilezen).
- De leesspecialist werkt verder in het bestaande leesdossier voor leerlingen met een vermoeden van dyslexie.

- Nieuwe leesdossiers worden alleen in overleg met de ib'er opgestart in de bovenbouw, afhankelijk van de mogelijkheid voor ondersteuning op zorgniveau 3.
- De zwakke lezers zitten in aanpak 1 en krijgen extra instructie en inoefening binnen de methode Blink-lezen.
- Leerlingen uit de bovenbouw kunnen tutor zijn van een leerling die werkt in Bouw!
- Voor de zwakke speller en/of lezer kan Letterster opgestart worden. De oefeningen worden gedeeltelijk tijdens de weektaak gemaakt en gedeeltelijk thuis. Regelmatig monitort de leerkracht de vorderingen van de leerling uit de klas. Dit wordt besproken tijdens de groepsbespreking.

Januari/ februari:

- AVI leeskaarten worden bij alle leerlingen afgenomen door de leerkracht.
- Wanneer een leerling uitvalt bij AVI (beheersingsniveau van dat moment niet gehaald) wordt de Cito DMT afgenomen. Voor toelichting zie toetskalender.
- Afhankelijk van de resultaten van de leestoetsen wordt de ondersteuning, indien mogelijk, uitgebreid met Ralfilezen of Letterster. Het starten van Ralfilezen gaat in overleg met de ib'er en is afhankelijk van de mogelijkheid voor deze begeleiding.
- Afname van Iep spelling bij alle leerlingen. In overleg kan dit worden aangevuld met de afname van het PI-dictee door de ib'er.
- Iep Begrijpend Lezen wordt door de leerkracht voor alle leerlingen afgenomen.
- Bij leerlingen met een leesdossier worden de resultaten van de leestoetsen door de leesspecialist verwerkt in het dossier.

Juni eindsignalering:

- AVI leeskaarten worden bij alle leerlingen afgenomen door de leerkracht.
- Wanneer een leerling uitvalt bij AVI (beheersingsniveau van dat moment niet gehaald) wordt de Cito DMT afgenomen. Voor toelichting zie toetskalender.
- Wanneer leerlingen een leesdossier hebben, worden de resultaten door de leesspecialist verwerkt in het dossier.
- Iep Begrijpend Lezen wordt bij alle leerlingen door de leerkracht afgenomen.
- Iep spelling wordt bij alle leerlingen afgenomen. In overleg met de ib'er kan een PI-dictee afgenomen worden.

2.6 Methodes

Door het jaar heen zijn er activiteiten waarmee we het lezen extra stimuleren zoals de Kinderboekenweek en de Voorleeswedstrijd in de groepen 7 en 8.

In de kleutergroepen schenken we door middel van allerlei uitdagende activiteiten aandacht aan de ontluikende geletterdheid: voorlezen, rijmspelletjes, het zoeken van woorden met dezelfde beginletter en "het dagboek van de woensdag". Op woensdag staan voor de kinderen uit groep 2 werkjes ter voorbereiding op groep 3 centraal, waaronder de beginnende geletterdheid.

Het aanvankelijk leesproces start in groep 3 aan de hand van de nieuwste versie van de methode "Veilig Leren Lezen" en gaat uit van het "zoemend" leren lezen. De klank en de letter staan centraal in verschillende woordcombinaties (ik-kim-sim). Letters leren door te luisteren, voelen, kijken,

schrijven en ordenen. Door intensieve auditieve en visuele training beheersen de kinderen halverwege groep 3 in principe alle letters en klanken.

Vanaf groep 4 wordt veel gelezen en staat het leesplezier centraal. Verschillende werkvormen van lezen worden in de klas ingezet. Vanaf het schooljaar 2022-2023 wordt iedere dag gelezen met de materialen van Blink-lezen. Dit zijn boeken die kinderen uitdagen en aanspreken.

Voor kinderen waarbij de leesontwikkeling vertraagd verloopt, wordt het programma Bouw!, het programma Letterster en/of het Ralfilezen ingezet op zorgniveau 2 en 3. Prolex kan worden ingezet ter ondersteuning van het begrijpend lezen op zorgniveau 2 en 3 voor kinderen uit de groepen 6, 7 en 8 met een achterstand op dit gebied.

3 Wat kan er thuis gedaan worden?

Het is belangrijk dat er een goed contact is tussen de leerkracht en de ouders, zodat ze elkaar kunnen versterken en ondersteunen.

Groep 1-2:

Om het taalbewustzijn van kleuters te stimuleren kunnen ouders thuis:

- Samen boekjes lezen met verhalen en opzegversjes e.d.
- Taal- en rijmspelletjes doen.
- Zingen van (nieuwe) liedjes.
- Gebruik maken van materialen in het ‘makkelijk lezen plein’ van de bibliotheek.

Kleuters ontdekken zo de relatie tussen geschreven en gesproken taal, ontwikkelen hun woordenschat en krijgen plezier in het ‘lezen’ van boeken. Veel taalvaardigheden kunnen spelenderwijs extra worden gestimuleerd, ook op de computer.

Groep 3:

Het is bekend dat kinderen met leesproblemen en dyslexie, als ze niet worden gestimuleerd (of juist worden over gestimuleerd) tot lezen, ze hiertegen een steeds grotere tegenzin ontwikkelen. Om te voorkomen dat ze daardoor steeds verder gaan achterlopen in vergelijking met hun klasgenoten, is het nodig ze extra te motiveren. Het kind optimaal betrekken bij het plannen van de oefeningen, zodat het zelf weet wanneer en waarom er wordt geoefend, werkt positief. Wat kunt u doen?

- Probeer op een leuke manier te oefenen met letters en klanken.
- U kunt in overleg met de leerkracht met materiaal van de leesmethode aanvullend thuis oefenen. De website van Veilig leren lezen heeft een informatief gedeelte voor ouders.
- Samen allerlei boeken lezen en voorlezen en hierover praten.

Groep 4:

- Blijven (voor)lezen en blijven motiveren is van belang. Het helpt als de leestaken te maken hebben met een onderwerp dat in de belangstellingssfeer van het kind ligt of waar ze het nut van inzien. Maak gebruik van het MakkelijkLezenPlein in de bibliotheek.
- Voor ouders is het een uitdaging in het dagelijks leven zoveel mogelijk lees- en schrijfmomenten te ontdekken. (“Wil jij alvast even de boodschappen opschrijven?” “Wil jij

even een briefje naar oma uren?" etc.) Hiermee oefent een kind spelenderwijs lees- en spelling vaardigheden.

- Op de site www.makkelijklezen.nl zijn titels te vinden van boeken voor moeizame lezers, maar op belangstellingsniveau en met diverse AVI-niveaus. Om spelling op de computer te oefenen is er de site van Taalzee. In overleg met de leerkracht en ib'er kan een account aangevraagd worden.
- In overleg met de leerkracht kan er thuis aanvullend geoefend worden met het kind. De aanpak van school kan vaak thuis voortgezet worden. Oefenen thuis vinden wij als school fijn, maar ook vinden wij dat "thuis, thuis moet kunnen zijn en "school, school"! Het is vooral belangrijk dat kinderen "leesplezier" houden, hoe moeizaam het ook gaat!

Groep 5 t/m 8:

- (Voor)lezen als dagelijkse kost! Wanneer zelf lezen niet lukt, is voorlezen tot en met groep 8 belangrijk, het liefst dagelijks. Ouders werken zo mee aan het voorkomen van een taalontwikkelingsachterstand en kinderen ervaren zo dat boeken lezen leuk kan zijn. Ook wordt de woordenschat al lezend vergroot. Gebruik bijvoorbeeld een voorleesrooster en/of een (voor)leeslogboek (dit geeft een overzicht van wat er in de loop der tijd allemaal al is (voor)gelezen). Misschien is het mogelijk dat een kind voorleest aan een jonger broertje of zusje.
- Onderbreek het (voor)lezen om (open) vragen te stellen of om hardop denkend te praten over de tekst. Dit stimuleert het onder woorden brengen van eigen gedachten.
- Laat een kind kiezen uit verschillende soorten boeken, van lees- en informatieve boeken tot strips. Zorg voor variatie en zorg dat de boeken de kinderen aanspreken. Maak gebruik van het MakkelijkLezenPlein in de bibliotheek.
- Blijf stimuleren en bemoedigen! Een belangrijk punt in de begeleiding van kinderen met dyslexie is het uitbreiden van de effectieve leertijd. Elke nieuwe lees- en spellingvaardigheid moet intensief geoefend worden. Elke dag 10 minuten hardop lezen is een mooi streven (beter 5 x 10 minuten dan 1 x 50 minuten).
- Zorg voor een ontspannen sfeer; maak er een gezellig moment van en leg er niet te veel druk op.

4 Dyslexieverklaring

4.1 Na de aanmelding van een dyslexieonderzoek

De inhoud van het leesonderwijs en de ingezette interventies worden genoteerd in het leesdossier van de leerling. Wanneer de leerling voldoet aan de voorwaarden voor een eventueel onderzoek, wordt hier toestemming voor gevraagd bij het SWV. De ib'er controleert het leesdossier en laat dit door beide ouders ondertekenen. Dit dossier en de gegevens van het LVS (Leerlingvolgsysteem) deelt de ib'er met de poortwachter/ screener van het SWV. Zij beoordeelt of de leerling inderdaad voldoet aan de voorwaarden om een onderzoek naar ED (Ernstige Dyslexie) te vergoeden. Ouders en school ontvangen een bericht van het SWV:

- De aanvraag voor een dyslexieonderzoek wordt afgewezen. Er wordt niet voldoende aan de voorwaarden voldaan of ze willen aanvullende informatie ontvangen. De intensieve leesondersteuning wordt voortgezet, eventueel aangepast na vragen van de commissie van het SWV. In een later stadium kan opnieuw een aanvraag ingediend worden.
- De aanvraag voor een dyslexie-onderzoek wordt toegewezen. De ouders kunnen zelf een bureau, dat gecontracteerd is, benaderen voor het onderzoek. De intern begeleider

informeert ouders over mogelijke aanbieders. Wanneer de conclusie van het onderzoek is dat er sprake is van ED (ernstige dyslexie) heeft de leerling recht op een vergoed begeleidingstraject op zorgniveau 4. Deze begeleiding kan, zolang er op school een passende ruimte beschikbaar is, uitgevoerd worden onder schooltijd.

4.2 Gecontracteerde onderzoeks- en begeleidingsbureaus

Het onderzoek en de eventuele dyslexiebegeleiding moet uitgevoerd worden door een gecontracteerde aanbieder. De school doet momenteel het meest zaken met Opdidakt, omdat die begeleiding op school plaats kan vinden.

Opdidakt, Den Bosch
denbosch@opdidakt.nl

Ouders mogen qua onderzoek ook een ander gecontracteerd bureau kiezen. De vijf aanbieders die per 1 januari 2023 een contract hebben in de regio Hart van Brabant: Opdidakt, Regionaal Instituut Dyslexie, Berkel-B, Praktijk Barend Spijkers en ECLG Expertisecentrum - leren & gedrag.

4.3 Compenserende maatregelen voor kinderen met dyslexie

Na afronding van de dyslexiebegeleiding, heeft de leerling recht op compenserende maatregelen op school. Afhankelijk van de behoeften en mogelijkheden van de leerling en van de mogelijkheden in de klas, de leerkracht en de beschikbaarheid van de materialen, kan gedacht worden aan:

- Verbale ondersteuning door het voorlezen van teksten door de leerkracht/ leesmaatje, of door het inzetten van digitale programma's of toetsen met verbale ondersteuning.
- Het vergroten van teksten.
- Verwerking op de computer (typen), bijvoorbeeld bij creatieve schrijfoopdrachten. Indien wenselijk kan de spellingcontrole ingeschakeld worden.
- Dictees: overschrijven van de woorden en/of alleen de woorden bij dictees opschrijven, niet de hele zin, afhankelijk per leerling. (mogelijk pedagogisch punt op rapport voor spelling)
- Aangepaste normering, bijvoorbeeld bij topografietoetsen spelfouten niet meerekenen.
- Gebruik van de leesliniaal.
- Meer tijd krijgen voor de verwerking van opdrachten of het maken van toetsen.
- Het inzetten van de Lex-app (vanaf groep 6).
- In overleg wordt de leespen ingezet (alleen voor leerling die anders niet zelfstandig kan werken).

Bijlagen

Bijlage A Beslisboom de Alfabetcode

Optie 1 Aanvang start groep 3: als aan het einde van groep 2 uitval blijkt bij fonemisch bewustzijn en zwakke letterkennis <u>en uitval BOUW!</u> kan overwogen worden te starten met Alfabetcode.
Optie 2 Aanvang na beginfase groep 3 na de herfstsignalering wanneer blijkt dat de reguliere leesmethode te lastig is voor de leerling en andere manier van aanbod wenselijk is.
Optie 3 Aanvang medio groep 3 januari als blijkt dat het reguliere aanbod niet goed loopt (en/of lager IQ). Intensieve inzet/aanpak zou kunnen leiden tot alsnog aansluiting in groep 4.
Bovenstaande opties zijn meest wenselijk als het gaat om de start van Alfabetcode
Optie 4 Aanvang eind groep 3, start groep 4 wanneer alsnog blijkt dat reguliere methode aanbod onvoldoende aansluit bij leerling.
Optie 5 Aanvang in groep 5: leerlingen die alsnog afhaken en eerder hebben kunnen compenseren met intelligentie.
Optie 6 Na dyslexietraining wanneer dit niet tot betere resultaten heeft geleid.

Hoe dat te organiseren?

5x per week, 30-40 minuten per keer, daarnaast vrij lezen en 15 min hardop (kan thuis), aanvullend voorschrijven, overtrekken, verhalen schrijven IN de klas.

Bekostiging: 3x (20 min) **vanuit arrangement** (kosten nog bepalen). Andere 2x met vrijwilligers, oud-leerkrachten, IB?

LMO (Leren met Ouders): inzet ouders (2x en anders op kosten van ouders, mag ook na schooltijd thuis), 2 kinderen tegelijk max. met AB (Ambulant Begeleider), niet als ouders begeleiden, dan alleen eigen kind.

Bijlage B Toetskalender Olof Palme

Iep toetsen	Bestemd voor	Okt	Nov	Dec	Jan	Febr	Ma	Apr	Mei	juni
Taalverzorging (Spelling)	groep 3 – 7				●*	●*				●
Taalverzorging (Spelling)	groep 8				●*	●*				
Rekenen	groep 3 – 7				●*	●*				●
Rekenen	groep 8				●*	●*				
Lezen (Begrijpend)	groep 4 – 5 – 6 – 7				●*	●*				●
Lezen (Begrijpend)	groep 8				●*	●*				
Woordenschat (nog niet)	groep 6 – 7				●*	●*				●#
Woordenschat (nog niet)	groep 8				●*	●*				
Leestechiek (Cito)	groep 3				●*	●*				●
DMT/ AVI (Cito) <i>Zie uitleg onderaan document</i>	groep 3 – 7	●^			●*	●*		●^		●
	groep 8				●*	●*				
Doorstroomtoets (IEP)	groep 8					●				
Klimaatschaal	Groep 1-8	●						●		
SIGA leerkracht	Groep 2-4	●?						●?		
SIGA leerkracht	Groep 5-8	●?						●?		
SIGA leerling	Groep 5-8		●					●		
Sociale Veiligheid (WMK)	Groep 5-8				●					

●* = periode 2^e helft januari – eerste helft februari

●^= voor kinderen die in ED-traject zitten;

NB DMT groep 3: afname M3 alleen bij risicoleerlingen kaart 1 en 2. Afname E3 alle leerlingen DMT kaarten 1 en 2, bij leerlingen die 23 of meer woorden goed lezen bij kaart 2 ook kaart 3.

●? = voor kinderen die op sociaal-emotioneel gebied extra aandacht vragen

●#= Voor leerlingen die bij de M-afname een niet passende score hadden.

Attentie:

- ❖ Tijdens het inbrengen van de toetsresultaten in ESIS rekening houden met de invoerdatum en de toetsversie.
- ❖ Geen 2 toetsdelen van een vak per dag (uitgezonderd taalverzorging (spelling) i.c.m. een andere toets).
- ❖ Wees alert op het effect van het tussentijds nakijken en delen van deelresultaten per vakgebied. Dit kan demotiverend werken bij tegenvallende scores.

Sociaal-emotioneel volgsysteem:

- ❖ 2x per jaar klimaatschaal door leerkracht (gr. 1 t/m 8) en leerling (gr. 5 t/m 8) afnemen (algemeen en specifiek)
- ❖ 1x per jaar (najaar) SIGA door leerkrachten gr. 2-4 laten afnemen voor alle leerlingen (vanaf groep 2) als signalering.
- ❖ 2x per jaar SIGA door leerling gr. 5 t/m 8 laten afnemen
- ❖ 1x (of 2x) per jaar SIGA door leerkrachten gr. 5 t/m 8 afnemen bij zorgleerlingen (indien gewenst hele groep als signalering)

Aangepaste afname leptoetsen:

Voor alle toetsen, behalve van Lezen (begrijpend) hebben de kinderen de mogelijkheid om via het oortje de tekst en sommen te laten voorlezen. Voor kinderen met dyslexie stelt de IB in dat zij ook de begrijpend leestoets krijgen voorgelezen.

Digitale toetsing:

- ❖ In principe worden alle toetsen digitaal gemaakt, behalve Taalverzorging (spelling) groepen 3 en 4.
- ❖ Leerlingen loggen in via Rathoportaal en klikken op LVS digi op startscherm.
- ❖ De resultaten worden (een dag later) automatisch overgezet naar Esis.

Aanpassing vanaf september 2021

DMT (leidend tot eind groep 5):

- ❖ 3-4-5 alle leerlingen worden getoetst op DMT (vanaf sept 2022: DMT groep 3: afname kaart 1 en 2; Tijdens E3 moment mogen de kinderen die 23 woorden of meer lezen ook kaart 3 lezen.
- ❖ 6-7-8 als leerlingen uitvallen bij de AVI, dan wordt de DMT nog afgenomen.

AVI (leidend in groep 6-7-8):

- ❖ Midden groep 4: AVI afnemen tot hoogste beheersingsniveau voor alle IIn
- ❖ Van E4 tot en met E5-moment AVI afnemen voor IIn die IV-V scoren op DMT

Wanneer valt de leerling uit bij AVI? (AVI leidend vanaf groep 6)

- ❖ Als de leerling midden groep 6 niet AVI M6 beheersingsniveau heeft gehaald
- ❖ Als de leerling eind groep 6 niet AVI E6 beheersingsniveau heeft gehaald
- ❖ Als de leerling midden groep 7 niet AVI M7 beheersingsniveau heeft gehaald.
- ❖ Als de leerling eind groep 7 niet AVI E7 beheersingsniveau heeft gehaald.
- ❖ Als de leerling midden groep 8 niet AVI plus beheersingsniveau heeft gehaald.

Bijlage C Verklaring afkortingen

AB	Ambulante Begeleiding / Ambulant Begeleider
Arrangement	In een arrangement staat beschreven welke extra activiteiten of aanpassingen gedaan worden in het belang van de leerling, betaald uit het budget van het SWV.
AVI	Analyse van individualiseringsvormen. Verhalen op kaarten van gemakkelijk naar moeilijk om het technisch leesniveau te bepalen. Dit is gekoppeld aan het leerlingvolgsysteem.
Iep M-versie	Afname toets van CITO in het midden van het schooljaar (jan-feb)
Iep E-versie	Afname toets van CITO aan het eind van het schooljaar (mei-juni)
DBG'er	Deskundige Bevoegd Gezag
DMT	Drieminutentoets van Cito, bestaande uit drie in moeilijkheid opklimmende kaarten met woordrijen. Kinderen krijgen per kaart 1 minuut om zoveel mogelijk goede woorden te lezen.
ED	Ernstige Dyslexie. Alleen deze vorm van dyslexie komt voor een vergoede behandeling in aanmerking. Dit kan alleen vastgesteld worden door een – op dit gebied- erkende onderzoeksinstantie.
IB'er	Intern Begeleider
LMO	Leren Met Ouders
LVS	Leerlingvolgsysteem
PI-dictee	Spellingtoets waarmee je de vaardigheid in het schrijven van woorden kunt onderzoeken.
SOVA	Sociale Vaardigheden
SWV	Samenwerkingsverband
TAC	Toelaatbaarheids- en Adviescommissie. Deze commissie bepaalt of aan kind een zorgarrangement toegekend wordt en / of het kind toelaatbaar voor het speciaal onderwijs.
VLL	Veilig Leren Lezen, leesmethode in groep 3.